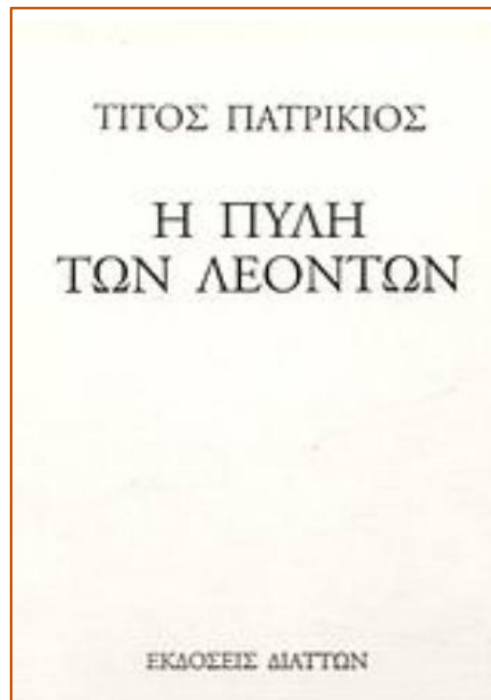
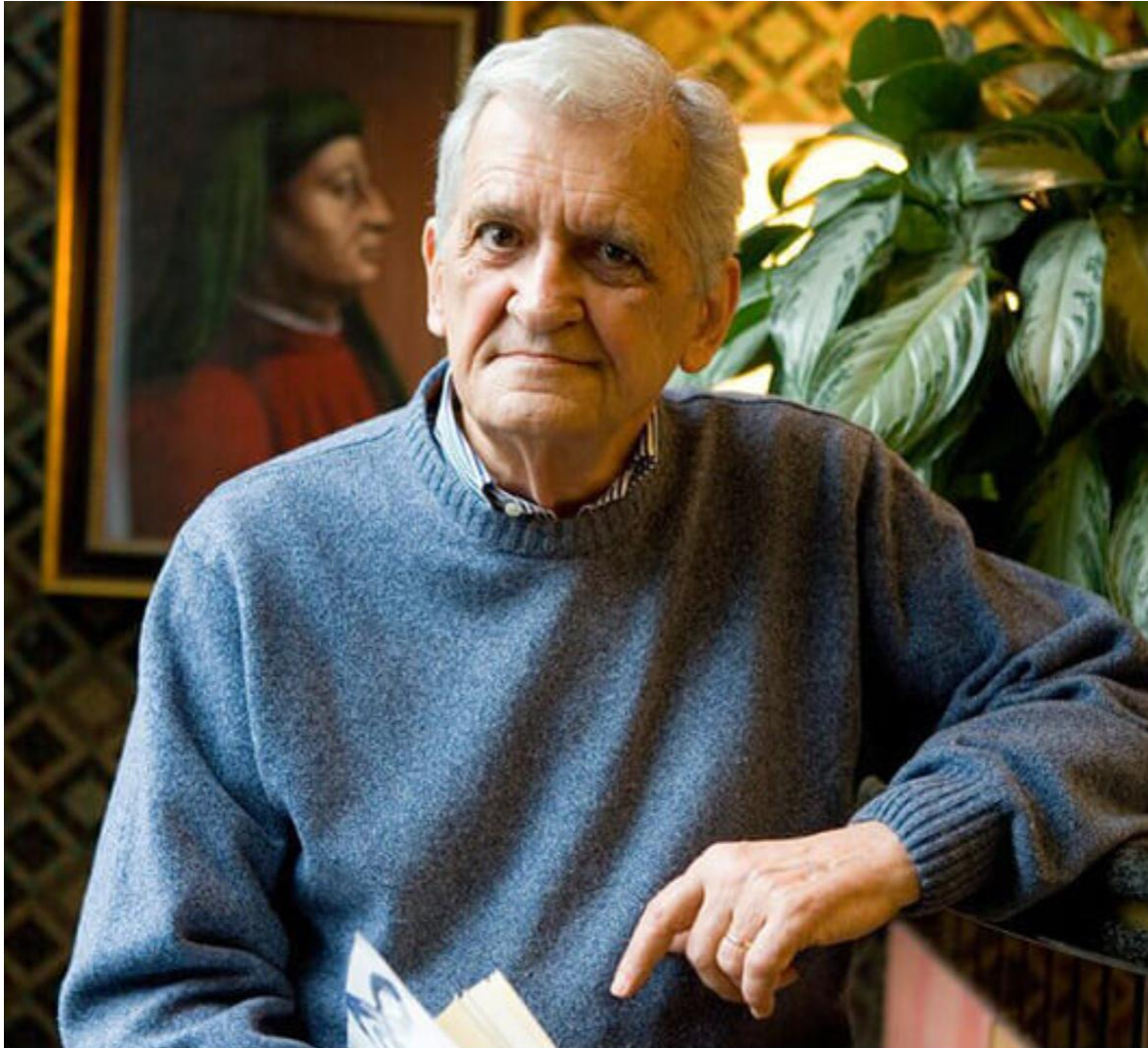

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΛΑΒΥΡΙΝΘΟΥ

Τίτος Πατρικίος, 2002 (συλλογή: «Η πύλη των λεόντων»)

Πατρίκιος, Τίτος - Ποιήματα

Τίτος Πατρίκιος: Συνέντευξη με τον ποιητή | Athens Voice

Ο Βαπτιστής-Τίτος Πατρίκιος (Tit Patrick) (Αθήνα, 21 Μαΐου 1928) γεννήθηκε στην Αθήνα στις 21 Μαΐου 1928 (γιος των ηθοποιών Σπύρου Πατρικίου και Λέλας (Ελένης) Σταματοπούλου (κόρη των ηθοποιών Παναγιώτη και Ευδοξίας Σταματοπούλου). Αποφοίτησε από το Βαρβάκειο Γυμνάσιο το 1946 και στη συνέχεια από τη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Άσκησε για κάποιο διάστημα το επάγγελμα του δικηγόρου. Σύζυγός του ήταν η ιστορικός Ρένα Σταυρίδη-Πατρικίου. Κόρες τους είναι η ιστορικός Αλεξάνδρα Πατρικίου και η διαφημιστριά Δάφνη Πατρικίου. Στη διάρκεια της Γερμανικής Κατοχής έλαβε μέρος στην Εθνική Αντίσταση με την ΕΠΟΝ και στη συνέχεια με τον ΕΛΑΣ. Το 1944 καταδικάστηκε σε θάνατο από συνεργάτες των Γερμανών και η εκτέλεσή του ματαιώθηκε την τελευταία στιγμή. Εξορίστηκε στη Μακρόνησο (1951-1952) και στον Άη Στράτη (1952-1953). Σπούδασε Κοινωνιολογία στην École Pratique des Hautes Études στο Παρίσι (1959-1964), όπου αργότερα πήρε μέρος στις αντιδικτατορικές εκδηλώσεις εναντίον της χούντας των Συνταγματαρχών στην Ελλάδα. Εργάστηκε στην έδρα της UNESCO στο Παρίσι και στη Διεθνή Οργάνωση Τροφίμων και Γεωργίας (FAO) στη Ρώμη. Επέστρεψε στην Ελλάδα το 1975 και εργάστηκε ως δικηγόρος, κοινωνιολόγος και λογοτεχνικός μεταφραστής καθώς και στο Κέντρο Μαρξιστικών Μελετών. Το 2016 βραβεύτηκε με το Γαλλικό βραβείο ποίησης, για τη δίγλωσση ανθολογία ποιημάτων του «Στο οδόφραγμα του χρόνου».

«Αναφερόμενος στην ποιητική έμπνευση, ο Τίτος Πατρίκιος είπε πως επί χρόνια πίστευε ότι δεν υπάρχει έμπνευση. Ότι όλα είναι μεταφυσικά κατασκευάσματα και ότι αυτό που έχει σημασία και σπουδαιότητα είναι η δουλειά. “Ο Ρίτσος έλεγε ότι αν δεν το γράψεις τουλάχιστον είκοσι φορές ένα ποίημα, δεν μπορείς να καταλήξεις αν τελείωσε ή δεν τελείωσε. Τα τελευταία χρόνια όμως έχω αρχίσει να υποπτεύομαι ότι και η έμπνευση παίζει κάποιο ρόλο, με την έννοια ότι κάποια στιγμή κάτι σου φωτίζεται πιο καθαρά απ’ ό,τι το συνηθισμένο. Σαν να πέφτει στα πράγματα μία λάμψη, αλλά αυτή η λάμψη πάει χαμένη, όταν δεν κάθεται να την δουλέψεις. Για να είσαι καλός ποιητής, πρέπει να έχεις και μία ακατάπαυστη ροπή προς την επιπολαιότητα”».

Η ΜΥΘΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΘΕΜΟ ΜΥΘΟΛΟΓΙΚΟ ΠΟΙΗΜΑ

Αρχαιόθεμα είναι τα ποιήματα που αντλούν την έμπνευσή τους από αρχαίους μύθους. Ο μύθος αποτελεί τον καμβά του ποιήματος και τα μυθολογικά στοιχεία αποτελούν σύμβολα της σύγχρονης πραγματικότητας.

Η μυθική μέθοδος είναι μια μοντέρνα ποιητική τεχνική που εισήγαγαν οι Αγγλοσάξονες ποιητές Τ. Σ. Έλιοτ και Έζρα Πάουντ και στην Ελλάδα την οποία αξιοποίησαν πολύ ο Γιώργος Σεφέρης και ο Γιάννης Ρίτσος.

Σύμφωνα με τη μυθική μέθοδο οι ποιητές επιχειρούν έναν «αδιάκοπο παραλληλισμό ανάμεσα στον σύγχρονο κόσμο και την αρχαιότητα» (Keeley) είτε μυθοποιώντας σύγχρονες ιστορικές στιγμές, είτε δίνοντας διάσταση ιστορική στα μυθολογικά πρότυπα.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΝΕΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

1. Ελεύθερος στίχος (χωρίς μέτρο, ομοιοκαταληξία, καθορισμένο αριθμό συλλαβών σε κάθε στίχο)
2. Πολυσημία και υπαινικτικότητα.
3. Εκφραστική τόλμη και λεκτική πρωτοτυπία.
4. Αφηγηματικότητα και δραματικότητα.

ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Ο μυθικός λαβύρινθος και η νεότερη συμβολική σημασία του (μυθικοί και ιστορικοκοινωνικοί μετασχηματισμοί).

Ο Πατρίκιος ανασηματοδοτεί την έννοια του λαβύρινθου στη χαοτική εποχή μας, δείχνοντας παράλληλα τις εξαρτήσεις αυτών των νέων δεδομένων από το «παλιό δράμα», κατά τη σεφερική έκφραση.

Ο Τίτος Πατρίκιος αξιοποιεί το μυθολογικό υπόβαθρο του λαβυρίνθου **αλληγορικά** (=η αλληγορία είναι μία μεταφορική έκφραση –συχνά και ολόκληρο ποίημα ή πεζογράφημα- που κρύβει νοήματα διαφορετικά από εκείνα που φαίνεται ότι δηλώνει) για τη σύγχρονη κοινωνία αναδεικνύοντας τους πολλούς και μεταμφιεσμένους κινδύνους που παραμονεύουν πίσω από τις λέξεις, τις εικόνες και τη λάμψη της τεχνοκρατικής εποχής μας.

Οι κίνδυνοι αυτοί απειλούν περισσότερο τους νέους, οι οποίοι, με τον αυθορμητισμό που τους διακρίνει, είναι η πιο ευάλωτη κοινωνική ομάδα που, διαχρονικά και συγχρονικά, προσφέρεται βορά (=τροφή, λεία σαρκοφάγων ζώων) στον απειλητικό Μινώταυρο.

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B9%CE%BD%CF%8E%CF%84%CE%B1%CF%85%CF%81%CE%BF%CF%82>

https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/mythology/lexicon/crete/page_029.html

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Ο μύθος του λαβύρινθου έχει την αφετηρία του στα δαιδαλώδη ανάκτορα της Κνωσού, όπου συγκρούστηκε η **θετική δράση** (Θησέας) με την **υποχθόνια δύναμη** (Μινώταυρος). Ο Θησέας, με τη βοήθεια του μίτου της Αριάδνης, σύντριψε το θηρίο και τα βάρβαρα έθιμα των ανθρωποθυσιών, συνδέοντας το όνομά του με την **κατανίκηση της αγριότητας**. Έκτοτε **η λέξη λαβύρινθος παραπέμπει σε περιπλεγμένες καταστάσεις, οι οποίες περιορίζουν και παγιδεύουν το άτομο, ελαχιστοποιώντας τα περιθώρια διαφυγής του.**

Στο ποίημα του Πατρίκιου κυριαρχεί ο **ιστορικοκοινωνικά μετασχηματισμένος λαβύρινθος της σημερινής εποχής**, ο οποίος, αν και συνδέεται με μυθολογικά σημεία και τέρατα, διαθέτει εντελώς σύγχρονο περίγραμμα και τα δραματικά του πρόσωπα-θύματα συναριθμούνται ανάμεσα στους νέους της εποχής μας.

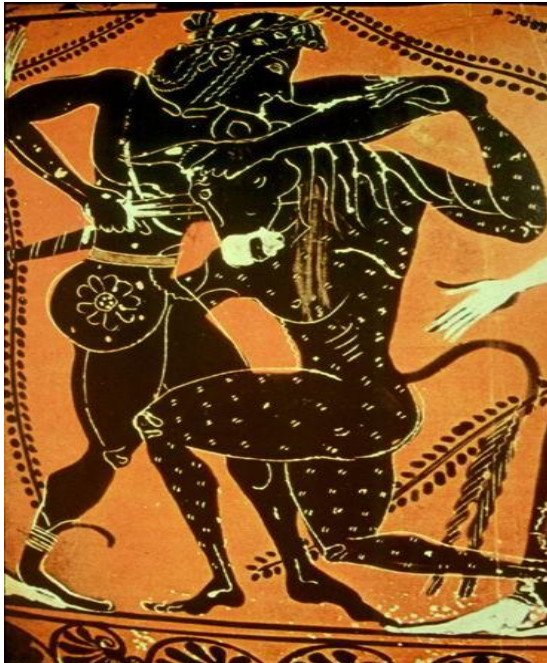
Ο σκηνικός χώρος του ποιήματος περνάει από τα ερείπια, της βάρβαρης και λιγότερο γνωστής πλευράς, του μινωϊκού πολιτισμού ως τα νέα υλικά, θύτες και θύματα, για τις σύγχρονες «σκοτεινές κατασκευές» και «προσομοιώσεις λαβυρίνθων», οι οποίες υποσκάπτουν τη ζωή και οδηγούν σε υπαρξιακά αδιέξοδα τους σημερινούς νέους.

Με αυτόν τον χειρισμό του ο αρχαίος μύθος εμφανίζει μια ιστορική συνέχεια και αποκτά επικαιρότητα, χάρη στη **μυθική μέθοδο** με την οποία επεξεργάστηκε και έγραψε το ποίημα ο Πατρίκιος.

Ο Τίτος Πατρίκιος αξιοποιεί **τον μύθο του Θησέα και του Μινώταυρου** προκειμένου να επισημάνει **την ύπαρξη στην εποχή μας επικίνδυνων παγίδων για τους νέους**, οι οποίοι οδηγούνται σε αυτές χειραγωγούμενοι από ανθρώπους που εκμεταλλεύονται την παρορμητική φύση των νέων και τη θέλησή τους να πετύχουν κάτι σπουδαίο.

Οι σύγχρονες αυτές παγίδες οικοδομούνται, σύμφωνα με τον ποιητή, κυρίως με λέξεις, γεγονόσ που υποδηλώνει την **αναφορά σε «γοητευτικές» ιδεολογίες και θεωρίες** μέσω των οποίων οι ενορχηστρωτές της παγίδευσης προσηλυτίζουν τους νέους και τους χρησιμοποιούν ως πιόνια για να εξυπηρετήσουν τα δικά τους συμφέροντα. Όπως, μάλιστα, δηλώνει ο τίτλος του ποιήματος «Ιστορία του λαβύρινθου», ο ποιητής επιχειρεί να συσχετίσει τον μυθικό λαβύρινθο με τις **σύγχρονες νοητικές κατασκευές που αποπροσανατολίζουν τους νέους, τούς μπερδεύουν και τους καθιστούν υποχείρια άλλων.**

«Απ' όταν ο Θησέας σκότωσε τον Μινώταυρο
ο λαβύρινθος εγκαταλείφθηκε, απολύθηκαν οι φύλακες
με τον καιρό γκρεμίστηκε η οροφή του
βγήκαν στο φως οι τρομεροί διάδρομοι
οι αίθουσες για τα βασανιστήρια, την ανθρωποφαγία
οι στοές με τις κρυμμένες εφευρέσεις
τους καταχωνιασμένους θησαυρούς
πέσανε οι τοίχοι, μείναν μόνο τα χνάρια
από περίπλοκα χαράγματα πάνω στη γη.»

ΕΝΟΤΗΤΑ 1: στίχοι 1-9

Με το πρώτο μέρος του ποιήματος το ποιητικό υποκείμενο κάνει μια αναδρομή στο παρελθόν, για να παρουσιάσει **τα πρόσωπα που λειτουργούν ως σύμβολα** στη δική του σύνθεση.

Η ηρωική παρέμβαση του Θησέα σηματοδοτεί τη δολοφονία του Μινώταυρου και την απαλλαγή της Αθήνας από την υποχρέωση να θυσιάζει ετησίως επτά νέους και επτά νέες στο μυθικό αυτό τέρας. Ότι ακολούθησε υπήρξε το ξεσκέπασμα της θανάσιμης παγίδας και η πλήρης εγκατάλειψή της, αφού πλέον είχε βρεθεί ο τρόπος να κατανικηθεί.

Από τη στιγμή που ο Θησέας με τη βοήθεια της Αριάδνης κατόρθωσε να κινηθεί μέσα στον λαβύρινθο και να βγει από αυτόν, **ο λαβύρινθος δεν είχε πια χρησιμότητα**. Εγκαταλείφθηκε, έπαψαν να απασχολούνται άτομα για τη φύλαξή του και στην πορεία γκρεμίστηκε η οροφή του αποκαλύπτοντας τις μυστικές πτυχές του. Με το γκρέμισμα της οροφής μπορούσε πλέον καθένας να δει τους άλλοτε επίφοβους διαδρόμους, να αντιληφθεί το πώς παγίδευαν τους νέους, καθώς και να εντοπίσει τις αίθουσες, όπου οι νέοι βασανίζονταν και θυσιάζονταν. Ο λαβύρινθος ήταν πια ανοιχτός σε όλους, για να μελετήσουν και να κατανοήσουν το περίπλοκο της συγκρότησής τους. Μπορούσαν, ακόμη, οι άνθρωποι να δουν τους χώρους, στους οποίους ο Μίνωας έκρυβε τους θησαυρούς του.

Κατέστη, έτσι, εφικτό να «έρθει στο φως», να αποκαλυφθεί και να γίνει αντικείμενο μελέτης μια καλοφτιαγμένη παγίδα για τους νέους. Σταδιακά, μάλιστα, η παγίδα αυτή καταστράφηκε τελείως, αφήνοντας μόνο περίπλοκα χνάρια στο έδαφος, για να θυμίζουν στους μεταγενέστερους **το τρομακτικό του εγκλωβισμού των νέων**, αλλά παράλληλα και το εφικτό της παγίδευσής τους.

«Όμως προσομοιώσεις λαβυρίνθων, σκοτεινές κατασκευές
δεν έπαψαν να χτίζονται με νέα υλικά
με καινούρια τέρατα, θύματα, ήρωες, ηγεμόνες,
φτιάχνονται προπαντός λαβύρινθοι με λέξεις
κάθε χρονιά μπαίνουν μέσα τους νέες φουρνιές
αγόρια και κορίτσια, με φόβο μαζί και αψηφισιά
για τις παγίδες, τις καταπακτές, τ' αδιέξοδα
φιλοδοξώντας να ξαναπλάσουν και να παίξουν
το παλιό δράμα προσαρμοσμένο στα νέα δεδομένα
δίνοντας στους κύριους ρόλους τα ίδια ονόματα
Μίνωας, Πασιφάη, Μινώταυρος, Αριάδνη,
Δαίδαλος, Ίκαρος, Θησέας.»

ΕΝΟΤΗΤΑ 2: ΣΤΙΧΟΙ 10-21

Από το παρελθόν ο ποιητής περνά στο παρόν με συνεκτικό δεσμό τον λαβύρινθο ως σύμβολο των τεχνασμάτων εκείνων που χρησιμοποιούνται για να παγιδεύουν τους νέους. Το γκρέμισμα του μυθικού λαβύρινθου δεν απέτρεψε τις προσπάθειες εκμετάλλευσης των νέων, αντιθέτως αποτέλεσε το έναυσμα για τη **συνεχή δημιουργία νέων, διαφορετικών, πιο περίτεχνων λαβύρινθων**, με απώτερο στόχο σταθερά το δυναμικότερο τμήμα του πληθυσμού, τους νέους. Οι νέες «κατασκευές», που αναπαριστώντας τη λειτουργία ενός λαβύρινθου επιδιώκουν τον εγκλωβισμό των νέων, δεν έχουν κατ' ανάγκη υλική υπόσταση· **το δομικό τους υλικό είναι πρωτίστως οι λέξεις**. Με τις λέξεις διαμορφώνονται, για παράδειγμα, κομματικές ιδεολογίες, στις οποίες προσηλυτίζονται οι νέοι, φανατίζονται και ακολούθως τίθενται στην υπηρεσία μιας αδιάκοπης προπαγάνδας, αλλά και μιας ιδεοληπτικής αποστολής να εκμηδενίσουν τον «εχθρό», την αντίπαλη κομματική ταυτότητα και ιδεολογία.

Με τις λέξεις διαμορφώνονται από επίδοξους εκμεταλλευτές, όπως προβλέπει ο ρόλος του Μίνωα, ποικίλες ιδεολογίες με τη συνδρομή ικανών χειραγωγών, όπως κατ' αντιστοιχία λειτούργησε στο παρελθόν ο Δαίδαλος, ώστε να διασφαλίζεται η διαρκώς τροφοδοτούμενη επιστράτευση και παγίδευση νέων.

Με τις νέες αδιέξοδες «αποστολές» να κυμαίνονται από τις δίχως βάση προσπάθειες επιβολής μιας άναρχης βίωσης έως τη βίαιη και με αυτοθυσία στήριξη τρομοκρατικών ενεργειών. Οι νέοι αψηφούν τον φόβο, για να αποδείξουν τη γενναιότητά τους, υποκινούμενοι ωστόσο από «σκοτεινά» κέντρα που έχουν δικά τους συμφέροντα να προωθήσουν. Προκύπτει, έτσι, μια ενορχηστρωμένη επιστράτευση νέων που έχουν φανατιστεί, με αποτέλεσμα να πλάθεται εκ νέου το παλιό δράμα με νέο όμως πλαίσιο σύμφωνα με τις τρέχουσες επιδιώξεις.

Δραστηριότητες

1η δραστηριότητα

Το κείμενο αναπλάθει μία ιστορία που θα μπορούσε να δραματοποιηθεί.

Αν υποθέσουμε ότι ο/η φιλόλογος της τάξης σας καλούσε να δραματοποιήσετε αναπαραστήσετε θεατρικά την υπόθεση του μύθου στη σύγχρονη εκδοχή του, όπως αυτή αποδίδεται στους στίχους 10-21: «Όμως προσομοιώσεις Λαβυρίνθων, σκοτεινές κατασκευές//...//Δαίδαλος, Ίκαρος, Θησέας.»

α) **Τι θα έδειχνε το σκηνικό της σκηνής;** (Περιγράψτε το σύντομα σε 30-40 λέξεις, αντλώντας έμπνευση για την περιγραφή σας από το ποίημα. (Μονάδες 05)

β) **Τι θα προσπαθούσατε να κάνετε εσείς ως ήρωες επάνω στη σκηνή και γιατί;** (Μπορείτε να περιγράψετε την κίνηση, το ύφος του προσώπου σας, το βλέμμα συνδυάζοντας τα με ένα σύντομο μονόλογο ή φράσεις που θα αποδίδουν τις σκέψεις ή τα λόγια σας επάνω στη σκηνή.) Μπορείτε να απαντήσετε σύντομα σε 3-4 σειρές αλλά και να είστε πιο περιγραφικοί σε 5-8 σειρές, εάν έχετε έμπνευση! (Μονάδες 10)

2η δραστηριότητα

2α. Το κείμενο παίρνει αφορμή από την αρχαία ελληνική μυθολογία. **Να εντοπίσετε δύο (2) μυθικά στοιχεία** σε αυτό. (Μονάδες 08)

2β. **Ποιος αφηγηματικός τρόπος** αξιοποιείται στους 9 πρώτους στίχους του ποιήματος («Απ' όταν ο Θησέας σκότωσε τον Μινώταυρο//...//από περίπλοκα χαράγματα πάνω στη γη.») και πώς επιδρά στον αναγνώστη; (Μονάδες 07)

3η δραστηριότητα

3. **Το διαδίκτυο αποτελεί ένα σύγχρονο λαβύρινθο.** Ποιες οι παγίδες που κρύβει; Υποθέστε ότι αναρτάτε ένα κείμενο 100-150 λέξεων στο προσωπικό σας ιστολόγιο (blog). (Μονάδες 20)